

Sbo Opbrengstenproject

Hoe weet je als school voor speciaal basisonderwijs (sbo) of de opbrengsten van je onderwijs voldoende zijn? Die vraag puzzelde zo'n 10 jaar geleden een aantal sbo-scholen in Noord-Nederland. De sbo-scholen ervoeren dat het weergeven van opbrengsten in percentages leerlingen met een score A-E, dan wel I-V niet zoveel zegt als het gaat om de kwaliteit van het onderwijs. Immers, veel leerlingen binnen het sbo hebben een D/E of IV/V-score, anders zaten ze niet op het sbo. Een vergelijking met collega sbo-scholen is daarom meer zinvol dan een vergelijking met reguliere scholen binnen het eigen bestuur.

Sinds 2017 vergelijken SBO-scholen in Groningen, Friesland en Drenthe hun opbrengsten daarom met elkaar in het zgn. opbrengstenproject van Effectief Onderwijs. Sinds schooljaar 2021-2022 doen ook sbo-scholen uit andere provincies mee en is er interesse uit het gehele land.

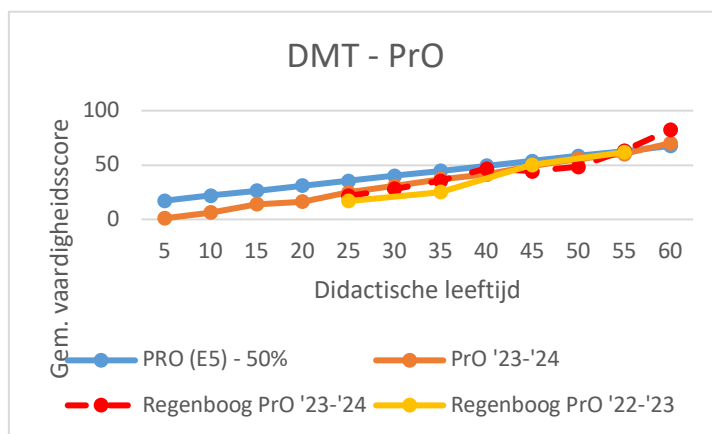
Op sbo-scholen hanteren vrijwel alle scholen de drie uitstroomprofielen (leerroutes) van Passende Perspectieven, te weten *Praktijkonderwijs* (ambitie E5), *VMBO-Basis* (Ambitie E6) en *VMBK-Kader /Theoretische leerweg* (ambitie > E7). Door alle opbrengsten samen te nemen, ontstaat er wel een gemiddelde score, maar blijft onduidelijk hoe de opbrengst per leerroute is. Vandaar dat in het opbrengstenproject de opbrengsten per leerroute in kaart worden gebracht.

Referentielijnen

Het doel van bovenschools analyseren, waarbij leerlingen op basis van uitstroomprofiel met elkaar worden vergeleken, is in de eerste plaats een eerlijke benchmarking, een spiegel. Scholen kunnen zichzelf vergelijken met de gemiddelde scores van alle deelnemende sbo-scholen. Op dit moment gaat het om meer dan 4000 leerlingen, verdeeld over zo'n 40 sbo-scholen. De vergelijking tussen scholen geldt voor het totaal aantal leerlingen van de school, maar er is ook een benchmark per leerroute. Zo worden bijvoorbeeld de opbrengsten van de PrO-leerlingen van de fictieve sbo-school De Regenboog per didactische leeftijd vergeleken met de gemiddelde vaardigheidsscore van alle PrO-leerlingen van de deelnemende sbo-scholen (Pro'23-'24) (zie Figuur 1), met de ambitielijn E5 en met de opbrengsten van het schooljaar ervoor. Deze laatste lijn kan daarmee dienen als 0-meting voor ingezette acties om het onderwijs te verbeteren. De vraag die daarbij gesteld wordt is dan of de ingezette acties, zoals het verbeteren van het leesonderwijs ook daadwerkelijk leidt tot hogere opbrengsten. De analyse draagt op dat moment rechtstreeks bij aan kwaliteitscyclus van de school.

En dan?

Wat kun je als school met deze informatie? Data verzamel je niet om het verzamelen, maar om er wat mee te doen. Dat doen de scholen in eerste instantie binnen de eigen school, eventueel ondersteund door een schoolspecifiek opbrengstenrapport. Analyseren van de opbrengsten door je eigen opbrengsten te vergelijken met die van andere scholen geeft je als school inzicht in waar je staat op het gebied van rekenen, lezen en spelling. Door deze analyse als team te doen ontstaat een gesprek met drie vragen: waar zijn we tevreden over (*wat gaat goed?*), *wat kàn beter?* en *wat móet beter?* Dit kan leiden tot speerpunten voor het schoolplan. De analyse is daarmee een mooie 0-meting voor



interventies die je vanuit het schoolplan in de klas uitvoert door bijvoorbeeld de leestijd te vergroten, meer kennisgericht leesonderwijs te geven of de rekeninstructies te verbeteren.

Maar scholen kunnen elkaar ook versterken. Tweemaal per jaar komen de deelnemende sbo-scholen bij elkaar om gezamenlijk de opbrengsten te analyseren. Sinds twee jaar doen we dat niet alleen in Drachten, maar ook in Den Bosch. Ervaring leert dat het gezamenlijk analyseren en het uitwisselen van ervaringen als zeer waardevol wordt ervaren. Met elkaar beschikken de scholen over een schat aan kennis. Maar ook het delen van informatie over bijvoorbeeld het begrijpend leesonderwijs of het gebruik van de doorstroomtoets binnen het sbo leiden tot interessante gesprekken en inzichten. Terugkerend punt van gesprek is uiteindelijk altijd de vraag: hoe kunnen we de resultaten te goede laten komen aan het onderwijs in de klas? Hierover met je collega's van andere scholen in gesprek gaan leidt vrijwel altijd tot inspiratie en de drive om de kansen van sbo-leerlingen nog meer te vergroten.

Meer informatie over het sbo-opbrengstenproject:

Ate de Boer (a.deboer@effectiefonderwijs.nl) / Bé Poolman (b.poolman@effectiefonderwijs.nl)